

TENDÈNCIES REPTES OPORTUNITATS POSICIONAMENT

ECONOMIA COOPERATIVA, SOCIAL I SOLIDÀRIA METROPOLITANA

PRESENTACIÓ

Els greus efectes de la Gran Recessió de 2008 sobre l'activitat econòmica i la població en general han anat impulsant les desigualtats econòmiques i és molt probable que aquesta situació empitjori per l'impacte de la pandèmia de la COVID-19. Per aquests motius, es posa en dubte la viabilitat del sistema capitalista tradicional i se n'evidencien les limitacions i incongruències dins d'un context de reptes tecnològics, socials i climàtics.

La manca d'ocupació, el risc d'exclusió del mercat de treball i la gran quantitat de crítiques sobre el funcionament del sistema econòmic han generat dinàmiques d'autoocupació, el reforç de la solidaritat entre els diferents actors econòmics i, sobretot, noves iniciatives.

Per fer front a les diferents necessitats de la societat, tant les bàsiques com les de nova aparició i, particularment, les dels sectors socials més desfavorits, s'han dut a terme accions que pretenen satisfer les necessitats individuals i comunitàries amb criteris ambientals, socials i de gènere, amb esperit cooperatiu de democratització i responsabilitat.

L'objectiu d'aquest informe és aportar coneixement sobre la situació actual de l'economia cooperativa, social i solidària (ECSS) des d'un punt de vista local i metropolità, així com del seu mercat de treball, per afavorir la planificació de polítiques d'actuació local i aconseguir una societat més justa i sostenible.

1. DEFINICIÓ

Què és l'economia cooperativa, social i solidària?

Conjunt de les activitats econòmiques i empresarials que persegueixen, amb una perspectiva humanista i social, l'interès col·lectiu dels seus integrants i la comunitat en general (Llei 5/2011; Martínez, 2019).

Trets que la caracteritzen:

- a) Activitats econòmiques en l'**àmbit privat** i amb independència dels poders públics.
- b) Cerca de l'**interès col·lectiu** dels seus integrants i de l'interès social en general, en contraposició a l'objectiu de l'empresa privada, que és la generació de beneficis per als propietaris.
- c) **Gestió participativa**: fa prevaldre el factor del treball per sobre de les aportacions de capital a l'empresa.
- d) Fort compromís amb el **desenvolupament local, la igualtat de gènere, la cohesió social, la inserció de persones en risc d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i la sostenibilitat mediam biental**.
- f) Enfocament més humà en la **gestió empresarial**. Les persones estan motivades per si soles i equilibren els interessos personals amb valors, i no **únicament** amb motius econòmics, de manera que s'interessen pel procés de presa de decisions de l'empresa i s'hi involucren més. Malgrat que no passen per alt l'interès propi, parteixen d'una visió positiva de l'ésser humà, de manera que les persones no responen tan sols a incentius econòmics i financers, sinó que també es veuen impulsades a fer el que és correcte.

No existeix una llista tancada de les activitats i pràctiques que s'inclouen en l'àmbit de l'ECSS, si bé, històricament, s'ha relacionat amb: cooperatives, associacions, centres especials de treball, empreses d'inserció, fundacions i mutualitats.

Algunes de les activitats de l'ECSS estan estretament lligades a l'economia informal. Per exemple, les persones que es dediquen a la cura de gent gran sense declarar-ho, formen part de l'economia informal. Però podrien acollir-se a un programa que els permetés impulsar una cooperativa per a la prestació d'un servei públic d'atenció a la gent gran, i llavors passarien a formar part de l'ECSS.

Tot i que encara no s'ha fet cap estudi quantitatiu metropolitana —l'AMB està elaborant el mapa d'experiències d'economia cooperativa, social i solidària metropolitana—, parlem d'un sector que podria facturar al voltant de **16.434 milions d'euros**, i comptar amb uns **150.000 treballadors**, més de **200.000 voluntaris**, més d'**1.000.000 de socis de consum** i **230.000 mutualistes**. Malgrat que són dades molt aproximades, les podem comparar amb la facturació dels principals sectors a la província de Barcelona: químic i farmacèutic, 19.354 milions; comerç a l'engròs, 17.242 milions; vehicles de motor, 15.964 milions; energia, aigua i sanejament, 15.788 milions, i així successivament (Culleré, Canals, 2016).

Una diferència important que cal destacar, amb independència del volum econòmic, és l'alt grau d'impacte local, social i individual que tenen les actuacions de l'ECSS i, sobretot, el seu paper estratègic de futur. Segons Garcia-Chueca y Fernández de Losada (2020), a les metròpolis europees estem davant de reptes importants: pressió demogràfica; risc d'exclusió de joves, migrants, persones discapacitades i gent gran; precarització creixent en l'accés a l'habitatge; concentració de la pobresa i exclusió social general; desarticulació territorial; problemes d'accés al treball i condicions laborals precàries, entre altres elements. Tots aquests reptes són l'espai natural d'activitat de l'ECSS.

Pel que fa a la realitat de l'economia cooperativa social i solidària del territori metropolità, les primeres estimacions, molt aproximades, es mouen al voltant de les dades següents:

- 2.006 cooperatives
- 1.900 societats laborals
- 49.591 associacions

- 1.313 fundacions
- 96 centres especials de treball i 40 empreses d'inserció
- 520 iniciatives d'economia comunitària (equipaments de gestió ciutadana, grups de consum agroecològic, mercats d'intercanvi, bancs del temps i horts comunitaris)
- 7 entitats de finances ètiques

2. MAPA D'EXPERIÈNCIES D'ECONOMIA COOPERATIVA, SOCIAL I SOLIDÀRIA

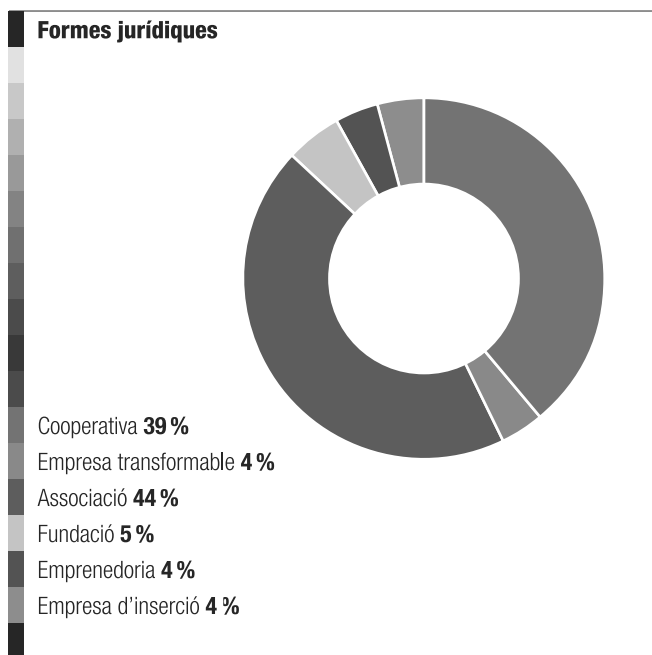
Metodològicament parlant, no és senzill obtenir informació desagregada i homogènia de l'ECSS d'àmbit metropolità, tal com mostren els estudis de l'AMB (Espelt, Currans, Fuster, 2017) i de la Confederació d'Entitats per a l'Economia Social (CEPES) (Martínez, Castro, Santero 2020). Això complica l'anàlisi dels impactes que causa, fet que a la vegada dificulta tant el disseny com la gestió de futures actuacions. Per aquest motiu, i per tal de donar-ne una imatge el més fidel possible, l'Agència de Desenvolupament Econòmic de l'AMB està construint un mapa d'experiències d'economia cooperativa, social i solidària a escala metropolitana. Una part rellevant d'aquest mapa és la que mostra els resultats del qüestionari metropolità fet a empreses vinculades a l'economia social, base d'aquest TROP, i sobre la qual cal fer alguns comentaris de partida:

- S'hi mostren els resultats obtinguts en un primer grup de qüestionaris, en concret, 129.
- Resta pendent incloure-hi les societats laborals (en procés) i les cooperatives agràries (tot i que són poques).
- Cal tenir en compte l'efecte «urbà», en el sentit que l'absència de grans cooperatives agràries fa que els resultats d'estudis similars, com ara el de CEPES, siguin diferents del de l'AMB.

Distribució, dimensió i activitats principals

- Les cooperatives i les associacions són les formes jurídiques més habituals
- El 65% de les activitats recollides en l'enquesta se situen en municipis metropolitans i el 35% a Barcelona
 - Gran part de l'ECSS és de dimensió reduïda
- El serveis culturals, socials i educatius concentren el gruix de les activitats

La **distribució** de l'ECSS per **forma jurídica**, sense comptar les societats laborals, es reparteix principalment entre un 49% d'associacions i fundacions, un 39% de cooperatives i un 4% de centres especials de treball. S'ha detectat un 4% d'altres formes jurídiques (societats limitades, societats civils, autònoms), que en principi no pertanyen a l'economia social però que estan en procés de transformació.

Pel que fa a la **distribució geogràfica**, cal destacar que el 65% de les entitats que han respost el qüestionari se situen en municipis metropolitans i el 35% restant a Barcelona ciutat.

En relació amb l'**àmbit del treball**, la gran majoria (84%) de les entitats tenen menys de 10 treballadors. El 12%, entre 11 i 50; el 3%, entre 51 i 250, i l'1%, més de 250.

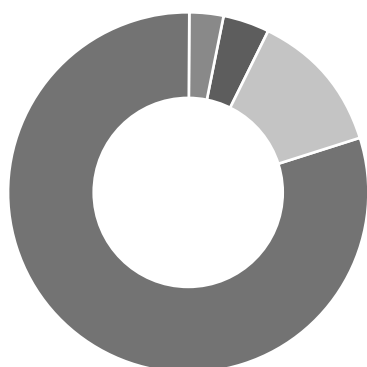
Distribució per mida segons el nombre de persones que hi treballen

De 0 a 10 **84 %**
 De 11 a 50 **12 %**
 De 51 a 250 **3 %**
 Més de 250 **1 %**

L'anàlisi dels **ingressos econòmics** indica que el 80 % de les empreses tenen una facturació fins a 250.000 €, i un 7 % superen el milió d'euros. El nombre d'empreses de dimensió reduïda (per ingressos i nombre de treballadors) al teixit productiu mercantil és del 48 %, mentre que a l'economia social espanyola és del 41 % (Martínez, Castro, Santero 2020). Un factor que explica aquesta diferència en la proporció d'empreses de dimensió reduïda és l'efecte urbà, és dir, el fet que a l'àrea metropolitana no hi ha cooperatives agràries.

Volum d'ingressos

> de 3.000.000 € **3 %**
 De 1.000.000 € a 3.000.000 € **4 %**
 De 250.000 € a 1.000.000 € **13 %**
 De 0 a 250.000 € **80 %**

En la distribució de les empreses per **activitats**, predominen els serveis socials (30 %), el sector cultural (20 %), les activitats educatives (18 %) i l'agroalimentació (13 %); sectors com la consultoria (5 %), el comerç (5 %), l'energia i el medi ambient (4 %), l'habitatge (3 %) i els projectes tecnològics (2 %) tenen un pes molt més testimonial. L'ECSS és deficitària en indústria manufacturera, transport, hostaleria i restauració, telecomunicacions i activitats sanitàries, ja que són sectors amb una quota superior en l'economia tradicional.

Sectors d'activitat

Serveis Socials **30 %**
 Cultural **20 %**
 Educatiu **18 %**
 Agroalimentació **13 %**
 Consultoria **5 %**
 Comerç **5 %**
 Energètic i mediambiental **4 %**
 Habitatge i construcció **3 %**
 Tecnològic **2 %**

La dona, eix central de l'ECSS metropolitana

- Predomini de la dona jove treballadora
- Als òrgans plenaris de les entitats hi ha majoria de dones, tot i que en tasques i funcions executives, la ràtio és més paritària
- Com més dimensió empresarial, més masculinitzada és l'entitat
- Com més jeràrquica és l'estructura, més presència d'homes; com més democràtica és en la governança, més presència de dones

De tots els treballadors, el 77 % són dones. El 62 % d'aquestes dones tenen menys de 45 anys. **El pilar del treball de l'ECSS és, per tant, la dona jove.** L'economia social metropolitana és més femenina i jove que la resta de l'ECSS espanyola, fet que es pot explicar, en part, per l'absència de cooperatives agràries a l'àrea metropolitana.

Persones treballadores

Homes socis **350**

Dones sòcies **419**

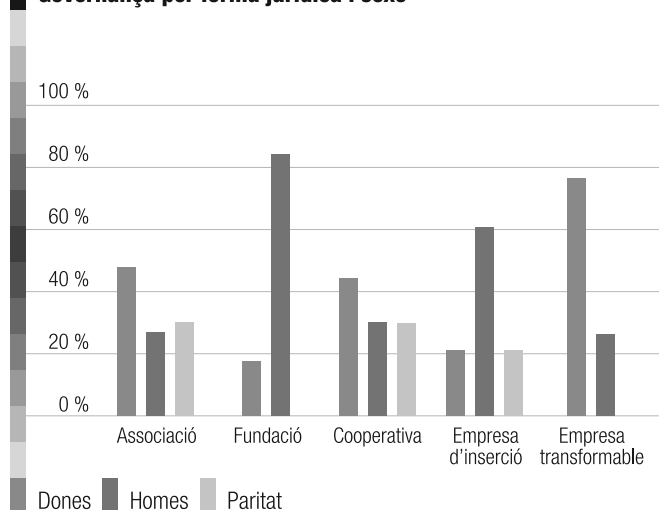
Homes no socis **774**

Dones no sòcies **2.546**

Els primers resultats de l'enquesta indiquen que la **governança de l'ECSS està liderada per les dones** en un 44 % dels casos, pels homes en un 30 %, i en un 26 % es gestiona de manera més paritària pel que fa a la participació en els òrgans de decisió. Aquesta presència superior de dones s'origina, sobretot, pel paper actiu que tenen en les cooperatives i les associacions. En canvi, a les empreses d'inserció i centres especials de treball, que acostumen a ser més jeràrquics, la governança és controlada per homes.

Governança per forma jurídica i sexe

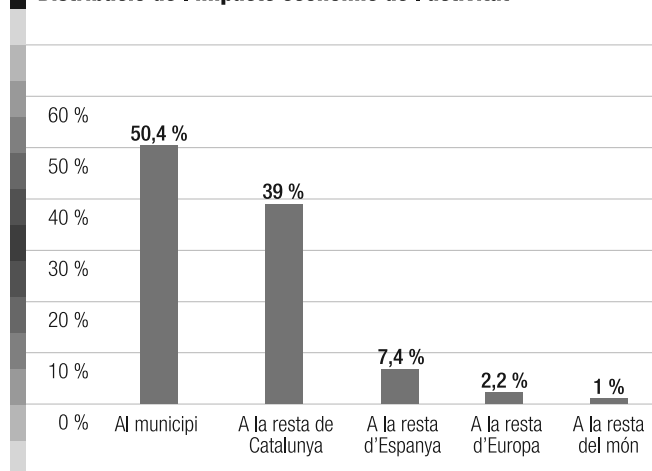
Incidència dels ajuts públics

- Els ajuts públics representen el 40 % i el 25 % dels ingressos respectius de les associacions i les cooperatives
- L'ECSS és un potent instrument de dinamització econòmica metropolitana
- Per cada euro de subvenció, l'ECSS genera 2,5 euros en activitat econòmica nova
- Com més ajuts, més dones treballadores al sector
- En les activitats relacionades amb serveis a les persones, hi ha majoria de dones treballadores

El pes de les **subvencions** a les associacions és del 40 % dels seus ingressos. Aquest percentatge baixa fins al 25 % en el cas de les cooperatives, tot i que la mitjana d'ajuts rebuts en euros és similar. En canvi, a les fundacions i empreses d'inserció, si bé el volum dels ajuts és més elevat (perquè de mitjana facturen més), el pes sobre el total ingressat es redueix al 13 % i 18 %, respectivament.

Ara bé, els primers resultats indiquen que **l'economia social és un potent instrument de dinamització econòmica a escala local**, metropolitana i catalana. **Per cada euro que gasta una entitat d'economia social, es generen 2,5 euros d'activitat econòmica.** Tot i que pugui semblar que són entitats sostingudes amb ajuts, es mostren dues alternatives d'actuació: sense ajuts i zero euros d'activitat econòmica generada, o bé 14 milions d'euros en ajuts i una activitat econòmica nova de 35 milions d'euros; és a dir, **per cada euro de subvenció es generen 2,5 euros d'activitat econòmica.** Com que el sistema fiscal absorbeix fins a una mitjana del 40 % del que s'injecta al sistema econòmic, s'acaba generant una **recaptació que compensa cada euro gastat pràcticament al 100 %.**

Distribució de l'impacte econòmic de l'activitat

Una altra dada interessant obtinguda de l'anàlisi és la relació entre ajuts públic i nombre de dones treballadores. D'una banda, el **volum de dones treballadores al sector està directament relacionat amb el volum d'ajuts rebuts**: com més euros en ajuts, més contractes de dones. Així, **per cada 2.781,43 € de despesa pública anual, s'incrementa en una unitat el nombre de dones treballadores** en una organització. Per altra banda, hi ha una relació inversa significativa entre el grau d'innovació del producte i el volum de dones treballadores: **com més innovador és un producte, menys volum de dones contractades; en canvi, quan es tracta d'activitats relacionades amb serveis per a les persones (com els relacionats amb les cures), es contracten més dones.**

El 50% de l'activitat econòmica generada és local (municipal) i el 39% es duu a terme a la resta de Catalunya, preferentment en territoris adjacents.

Cohesió social i dimensió del treball

- La inserció dels col·lectius en risc d'exclusió o diversitat funcional, present en un 31% dels casos
- La conciliació laboral, plenament implantada (89%)
- L'ECSS és coherent amb el seu discurs: només un 30% dels contractes són temporals
- La massa salarial total de l'ECSS és clarament femenina (74%)
 - La forquilla salarial per hora indica clarament que l'ECSS és molt més igualitària que en la mitjana del teixit productiu
- Gran part del treball es concentra en sectors de poc valor econòmic afegit, però de més valor social afegit

El 31% de les entitats enquestades tenen personal de **col·lectius en risc d'exclusió o diversitat funcional**. El 57% de les entitats tenen el local adaptat, i per al 60%, la integració sociolaboral és una prioritat.

Pel que fa a la **contractació laboral**, l'ECSS és **plenament coherent** amb el seu discurs i marca, per tant, diferències importants respecte a l'economia mercantil o tradicional. El pes de la temporalitat és del 30%, una xifra que s'apropa molt a la temporalitat real de les feines i s'allunya d'algunes pràctiques habituals en les empreses tradicionals. De fet, el 70% de treball indefinit és, fins i tot, una mica superior al que indica CEPES per a Espanya (67%) i està molt per sobre del 36% de les empreses tradicionals.

La **massa salarial total de l'ECSS és clarament femenina** (74%). Pel que fa a la **forquilla salarial** per hora, la mitjana de la part baixa (13 €) i de la part alta (20 €) s'apropen. Es pot dir, per tant, que l'ECSS és clarament diferent de la resta del teixit productiu i molt més igualitària, tot i que, com es pot veure a través dels salaris pagats, els segments de treball tenen poc valor monetari afegit (però sí que tenen valor social afegit). Aquests resultats s'alineen molt bé amb els de CEPES, que indica un salari mitjà brut anual de 24.500 € (uns 15,57 €/hora) per a l'ECSS de l'Estat espanyol.

Contractes de treball

Nombre de dones amb contractes indefinits **1.897**

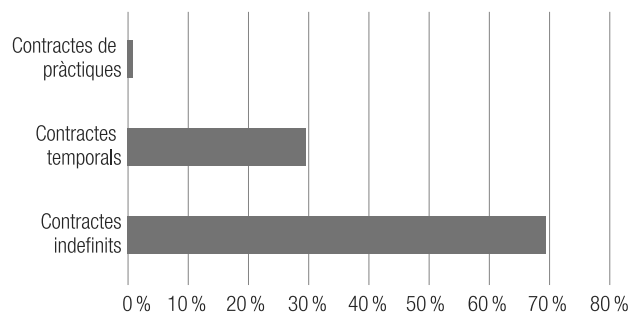
Nombre d'homes amb contractes indefinits **549**

Nombre de dones amb contractes temporals **727**

Nombre d'homes amb contractes temporals **326**

Nombre de dones amb contractes de pràctiques **32**

Tipus de contractes

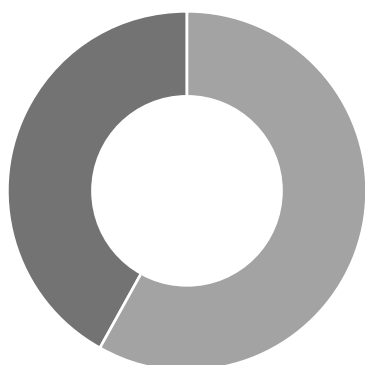

Capital humà i innovació

→ La innovació és un tema pendent

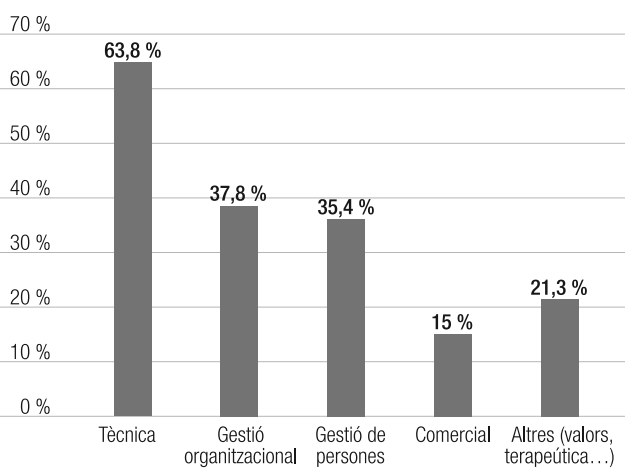
La formació del personal (tant de treballadors com de socis) és un tema pendent. El 60% de les entitats no disposa d'un pla de formació.

L'entitat disposa d'un pla de formació?

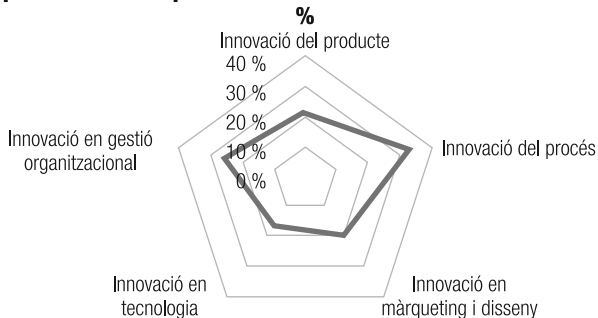
Sí **41,7 %**
No **58,3 %**

Tipus de formació puntual realitzada

A més, el 67,7 % d'entitats afirmen que fan activitats d'innovació. Les que concreten el tipus d'innovació que fan, indiquen que és sobre processos, màrqueting i disseny, organització, innovació tecnològica o innovació del producte.

Tipus d'innovació que fa l'entitat

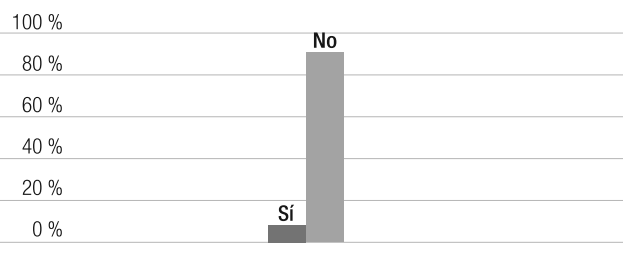

Dimensió ambiental

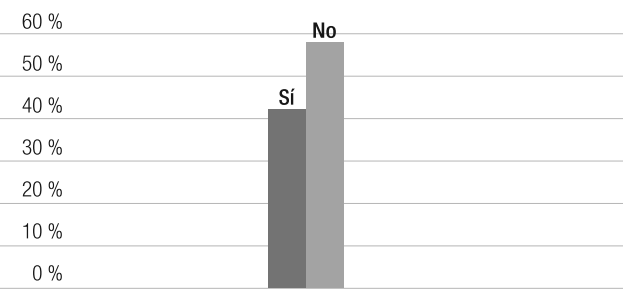
→ *L'economia social forta en conscienciació ambiental, però ha de millorar la posada en pràctica d'aquesta visió en les seves estructures*

Les empreses i entitats d'ECSS actuen habitualment tenint presents els temes de gestió mediambiental: tenen polítiques activades en aquest àmbit en un 59% dels casos. Tot i així, els resultats mostren que hauran de fer un esforç per passar a l'acció. Per exemple, el 91% no té cap sistema de control de les emissions de diòxid de carboni, i el 58% no té contractades entitats proveïdores de serveis energètics que ofereixin el 100% de l'energia provinent de fonts renovables.

Control intern de les emissions de CO₂

Contractació del servei elèctric amb proveïdors que generen energia de fonts totalment renovables

Principals reptes per a l'economia social

→ *Els principals reptes que cal resoldre estan relacionats amb el finançament i la sostenibilitat*

La gestió econòmica i el seu encaix amb els objectius socials és el principal problema que tenen les entitats d'economia social, amb una gran diferència (70,8%). De fet, la majoria de reptes que consideren principals són econòmics: mecanismes de finançament (32,7%), compra pública (30,4%) o polítiques públiques (40,5%). Com a factor extraeconòmic, únicament se situa com a preocupació important el repte de millorar el grau de coneixement de la societat envers l'economia social (43,5%).

Capacitat per combinar els objectius socials amb la sostenibilitat econòmica de la gestió en economia social	70,8%
Grau de coneixement de la societat en general	43,5%
Polítiques públiques respecte a l'economia social	40,5%
Mecanismes de finançament	32,7%
Pes del factor social en compres i licitacions públiques	30,4%
Definició mateixa del concepte	28,0%
Capacitat que tingui per respondre a grans qüestions com el canvi climàtic o la fractura digital	28,0%
Possibilitat d'accedir a nous mercats o nínxols de mercat	27,4%
Capacitat d'innovació	26,8%
Gran de compromís intern	24,4%
Model organitzatiu dels agents d'economia social	23,8%
Marc normatiu	18,5%
Política de comunicació	16,1%

3. CASOS I APLICACIONS PRÀCTIQUES

Agència de Desenvolupament Econòmic AMB

Foment de l'economia cooperativa, social i solidària

El programa se centra en generar una línia específica de finançament i subvenció de nous projectes locals d'economia cooperativa social i solidària (ECSS), donar a conèixer el potencial de les monedes complementàries com a eina de desenvolupament local i fer difusió de l'actualització del mapa d'experiències d'economia cooperativa, social i solidària en l'àmbit metropolità.

L'Olivera, SCCL

Vins i olis d'una terra i d'una gent

La cooperativa L'Olivera es dedica a la indústria agroalimentària. Cultiva vinyes i oliveres i elabora vins i olis de proximitat.

El Mecànic Audiovisual, SCCL

Coop us with a cup of coffee

El projecte d'MTK Space (Mecànic Audiovisual, SCCL) neix de les inquietuds de tres joves santfeliuencs. La finalitat és demostrar que dins del sector audiovisual català hi ha espai per poder treballar de manera sostenible, social i responsable.

Fundació Goteo, Facto Cooperativa, SCCL, i Heres Social, SCCL

Programa integral Crowdcoop

El programa Crowdcoop és un projecte singular promogut pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya i finançat pel Ministeri de Treball i Economia Social. L'objectiu és facilitar el finançament a iniciatives d'economia social a través del micro-mecenatge.

AGÈNCIA DE DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC DE L'AMB

- Any d'implantació
2017
- Estratègia
Promoure el desenvolupament econòmic
- Iniciativa
Pública
- Abast d'actuació
Àrea Metropolitana de Barcelona (36 municipis)

DESCRIPCIÓ DE LA INICIATIVA

L'Agència de Desenvolupament Econòmic va ser creada el 2017 dins de l'organització de l'AMB, amb l'objectiu principal de reactivar l'activitat econòmica del territori metropolità mitjançant la promoció de sectors estratègics de l'economia tradicional i l'impuls de noves economies. Juntament amb l'Àrea de Desenvolupament Social i Econòmic, la seva finalitat és fonamental per impulsar la recuperació social i econòmica de la nova realitat metropolitàna i fer front a la recuperació de la crisi causada per la pandèmia de la COVID-19.

PROGRAMES D'ECONOMIA SOCIAL DUTS A TERME

Suport a les empreses i projectes d'ECSS

L'Agència de Desenvolupament Econòmic de l'AMB té prevista, el 2020, la segona convocatòria d'ajuts a noves activitats econòmiques i projectes. En conjunt, la convocatòria compta amb un pressupost de 100.000 €, i l'import dels ajuts pot cobrir el 80 % del cost de les despeses subvencionables, fins a un màxim de 6.000 €.

Aquests ajuts s'adrecen a impulsar la creació de noves activitats econòmiques, la intercooperació i la competitivitat dels agents econòmics de l'ECSS que tenen dificultats per trobar finançament per les vies convencionals. L'objectiu és afavorir l'expansió d'unes pràctiques econòmiques que es consideren especialment beneficioses per a l'economia i la cohesió social de la societat metropolitàna, que contribueixen a impulsar la innovació i el desenvolupament amb perspectiva social i comunitària, que generen llocs de treball especialment estables i que desenvolupen models de negoci orientats a satisfer les necessitats socials del mateix territori.

En la convocatòria del 2019 es van rebre 78 sol·licituds de projectes procedents de 13 municipis metropolitans.

Foment de les monedes locals o complementàries

El projecte vol generar informació sobre les monedes complementàries i posar-la a disposició de les administracions i els agents socioeconòmics del territori a través de jornades i activitats.

Les monedes complementàries són una eina per al desenvolupament i l'impuls del comerç local, l'atenció a col·lectius en risc d'exclusió, el foment de l'ocupabilitat local, la millora de les relacions veïnals, el suport al teixit associatiu, la gestió de residus, la recollida selectiva i la prevenció d'abocaments, entre altres competències.

Actualment, en el marc geogràfic del territori metropolità hi ha quatre monedes locals en funcionament, amb el suport de les administracions municipals: la grama, una moneda digital que canalitza part de la despesa pública local i que té com a objectiu dinamitzar el teixit comercial, social i econòmic de Santa Coloma de Gramenet; el rec, que va sorgir arran d'un projecte que vincula aquesta moneda complementària a la garantia de rendes de la població i a la dinamització del teixit comercial i social a l'àrea de l'eix Besòs de Barcelona; el Vilawatt, que, a més d'una moneda, inclou un projecte per a la creació d'un operador local d'energia per liderar el procés de transició energètica a Viladecans, i la CitiTalent, la moneda social i digital del Citalab, que té l'objectiu de fomentar l'intercanvi de coneixement, la promoció de la innovació i la col·laboració entre la comunitat emprenedora d'aquest centre de Cornellà de Llobregat.

Actualització i difusió del mapa d'experiències de l'ECSS

L'Agència de Desenvolupament Econòmic de l'AMB està impulsant el primer mapa d'experiències de l'ECSS en l'àmbit metropolità. El mapa permetrà, entre altres coses:

- Fer difusió al territori metropolità de les diferents activitats d'economia cooperativa, social i solidària en curs.
- Facilitar informació útil al sector i als municipis.
- Donar impuls a accions de sensibilització, jornades i altres activitats específiques de difusió de l'economia social i solidària.
- Facilitar el disseny de polítiques públiques amb els objectius de crear ocupació de qualitat, garantir salaris dignes, reduir la pobresa energètica, impulsar la capacitat de les persones, promoure les economies locals i una visió més humanista de la societat, i reconèixer la funció de l'economia reproductiva i les cures.

QUÈ N'HEM APRÈS?

El foment de l'ECSS per part de les administracions locals contribueix a la dinamització econòmica amb perspectiva social i comunitària a través de la mobilització de recursos endògens, la creació de llocs de treball especialment estables i el desenvolupament d'activitats orientades a satisfer les necessitats del territori afectat.

L'Olivera, SCCL

— Any d'implantació

1974

— Estratègia

Producció de vins i olis locals

— Iniciativa

Privada

— Abast d'actuació

Barcelona

DESCRIPCIÓ DE LA INICIATIVA

L'Olivera és una cooperativa d'integració social. Dona feina a persones amb dificultats, que participen activament en tot el procés de producció, amb l'objectiu que el treball sigui una experiència vital i emocional. L'Olivera es troba al Parc Natural de Collserola. Des de l'1 d'abril del 2010, s'encarrega de la gestió de la finca que l'Ajuntament de Barcelona té a Can Calopa de Dalt, així com del funcionament de totes les seves dependències i equipaments.

Treballa i gestiona les tres hectàrees de vinya de la finca. Al celler de la masia, hi elabora el vi Vinyes de Barcelona, l'únic que es produeix a la ciutat. Inicialment, va néixer per ser el vi institucional de l'Ajuntament de Barcelona, però el 2016 es va començar a comercialitzar amb la idea de fer arribar a tothom un projecte vinícola que reivindica l'agricultura periurbana i planteja una mirada moderna a la recuperació de l'activitat agrícola lligada a les grans ciutats.

El projecte endegat per L'Olivera a la masia Can Calopa de Dalt reproduïx el projecte social de Vallbona de les Monges, amb una llar residència i un centre especial de treball (CET) que dona feina a 20 joves en risc d'exclusió social o amb discapacitat intel·lectual.

MODEL DE NEGOCI

El model de funcionament es basa en els següents elements centrals:

- **Governança i participació paritària**, amb 7 dones i 8 homes al Consell Rector, i 29 dones i 32 homes a l'assemblea de la cooperativa.
- **Treball**: tots els treballadors són també socis i, per tant, la seva relació laboral amb la cooperativa és indefinida.
- **Desenvolupament personal**: Pla de formació intern, conciliació laboral, comissió permanent de cures, borsa d'hores, ajuts als treballadors en matèria de transport.
- La **integració sociolaboral** és una de les prioritats i objectius de l'entitat.
- **Innovació** en processos, tecnologia (gestió al núvol) i gestió organitzacional.
- **Intercooperació**: els vincles amb altres empreses i entitats formen part de la seva estratègia de sostenibilitat econòmica i social.
- **Transparència** interna en matèria d'ingressos.
- Polítiques actives en la **minimització de l'impacte ecològic**.

QUÈ N'HEM APRÈS?

L'Olivera és un bon exemple de fusió entre agricultura local, indústria, consciència social i principis ambientals.

El Mecànic Audiovisual, SCCL

- Any d'implantació
2018
- Estratègia
Espai de treball audiovisual, social i cooperatiu
- Iniciativa
Privada
- Abast d'actuació
Nacional i internacional

DESCRIPCIÓ DE LA INICIATIVA

El projecte MTK Space està dinamitzat i gestionat per tres joves de la ciutat de Sant Feliu de Llobregat amb una àmplia experiència dins del sector audiovisual i amb un arrelament i coneixement del teixit cultural i laboral de la ciutat molt fort. Estan situats en un espai propi, a Sant Feliu de Llobregat, de 750 m² i dividit en tres platós de rodatge i una zona de *coworking*.

MTK Space és un espai de treball col·laboratiu i multidisciplinari que satisfà les demandes del sector cultural i audiovisual potenciant les TIC, on es poden desenvolupar totes les fases de la producció i distribució dels projectes. Hi poden treballar tant membres de la cooperativa de manera individual com en col·laboració amb entitats externes, amb l'objectiu de generar i promoure un espai de treball cooperatiu.

Així, MTK Space vol ser un eix vertebrador per a la creació d'una xarxa de professionals del sector del Baix Llobregat i de l'entorn, que assessori i aculli tots aquells professionals i empreses que tinguin necessitats formatives, requereixin orientació o busquin noves connexions amb altres professionals, per crear una estructura sòlida i de cooperativisme.

Sant Feliu de Llobregat, com a lloc on s'ubica l'espai, i en especial l'ambient industrial del polígon Matacàs, pren una gran importància en el projecte. És un ambient fora de Barcelona, però que es beneficia de la proximitat dels serveis i dels proveïdors gràcies a unes connexions de transport privilegiades. Traient profit de la situació geogràfica, MTK Space dona servei a l'activitat de la rodalia de Barcelona (Baix Llobregat, Alt Penedès, Garraf i Vallès Occidental), ja que ofereix la possibilitat d'accedir a un espai de treball proper i equipat amb molts serveis. A més, a Sant Feliu de Llobregat i als voltants s'hi concentra un gran nombre de professionals del sector, amb projectes i necessitats que sovint només es troben a la ciutat de Barcelona. MTK Space no només acosta aquestes facilitats, sinó que també potencia l'economia local.

MODEL DE NEGOCI

El model de funcionament es basa en els següents elements centrals:

- **Desenvolupament personal:** Pla de formació intern continuat, conciliació laboral, comissió permanent de cures, borsa d'hores, ajuts als treballadors per desenvolupar projectes personals amb accés a instal·lacions i equipaments.
- **Innovació en processos** i metodologies de rodatge, tecnologia, gestió organitzacional.
- **Difusió de l'ECSS:** evidenciar i visibilitzar les moltes iniciatives amb càrrega de valor social i actitud transformadora que es duen a terme al territori en favor del model d'economia cooperativa, social i solidària.
- **Arrelament local:** ampliar el teixit cooperatiu del territori i fomentar la transformació d'empreses cap a un model cooperatiu i d'economia social. Tenen un estret lligam amb els projectes de desenvolupament local i també fomenten el comerç local amb iniciatives i projectes propis o bé col·laborant en la difusió d'altres projectes amb identitat de territori.
- **Intercooperació:** generar vincles amb altres empreses, autònoms i entitats com a part de l'estratègia de sostenibilitat econòmica i social. Fomentar la creació de noves cooperatives i l'activació i consolidació del teixit cooperatiu al Baix Llobregat.
- **Transparència interna** en matèria d'ingressos, despeses i retribucions.
- **Economia circular:** fomentar els processos d'economia circular en els projectes desenvolupats a MTK Space a través de l'estudi, el seguiment i l'assessorament de cada projecte.
- **Internacionalització:** crear un espai de referència al territori on les empreses internacionals puguin desenvolupar projectes o gravacions.

QUÈ N'HEM APRÈS?

Els principals resultats obtinguts de MTK Space indiquen que és possible integrar el desenvolupament social al món audiovisual i, a la vegada, continuar sent innovadors i tenir un impacte econòmic local.

Fundació Goteo, Facto Cooperativa, SCCL, i Heres Social, SCCL

- Any d'implantació
2019
- Estratègia
Programa de formació, acompanyament i finançament alternatiu amb *matchfunding*
- Iniciativa
Publicoprivada
- Abast d'actuació
Catalunya

DESCRIPCIÓ DE LA INICIATIVA

Crowdcoop és un projecte singular de la Fundació Goteo, Heres Social, SCCL, i Facto Cooperativa, SCCL, amb un programa integral que es compon dels eixos següents:

- **Eix 1:** Codisseny i ideació de valor.
- **Eix 2:** Viabilitat econòmica i formes de finançament. Taller sobre qüestions legals i fiscals.
- **Eix 3:** Estructura organitzativa.
- **Eix 4:** Finançament alternatiu: el micromecenatge.
- **Eix 5:** Màrqueting

La proposta parteix de la necessitat de comptar amb una eina de finançament alternatiu especialitzada en l'àmbit cooperatiu que, a més de proporcionar formació i assessorament als projectes en campanya, potenciï la creació de comunitat i permeti l'aportació de fons complementaris a través del micromecenatge (*crowdfunding*) i el *matchfunding* (combinació de micromecenatge i aportacions institucionals o empresarials). Així mateix, vol oferir un itinerari complet per a la creació de campanyes de micromecenatge i per a la creació de cooperatives fins que rebin el primer finançament o facin el llançament d'un producte o servei.

METODOLOGIA DE *MATCHFUNDING* A CROWDCOOP

Aquest procés s'inicia quan una entitat privada o pública (institució pública, cooperativa, empresa sensible amb l'economia social...) disposa de pressupost (un dipòsit de diners) per desenvolupar o donar suport a cooperatives amb iniciatives interessants. Mitjançant la plataforma Crowdcoop Matchfunding l'entitat fa una crida a la comunitat d'aquest

mateix sector perquè presenti projectes que necessiten acompanyament i finançament, i els anima que els publicuin com a projectes de micromecenatge perquè qui ho desitgi pugui fer-hi aportacions mitjançant la plataforma i impulsar l'impacte potencial d'aquests projectes gràcies al vincle amb l'entitat promotora.

Dins del Programa integral Crowdcoop, se celebren sessions formatives perquè les persones i equips impulsors de les iniciatives que volen participar en la convocatòria obtinguin assessorament i coneixements relacionats amb el micromecenatge, rebir opinions sobre la feina feta i, excepcionalment, puguin treballar en la formulació i optimització de la seva campanya al costat dels tècnics i membres de les entitats que els podrien finançar si sortissin seleccionats, cosa gens habitual en els processos de concessió de beques i subvencions, i que és, sens dubte, molt beneficiós per als projectes.

Més endavant, quan s'iniciïn les campanyes de micromecenatge per a cada projecte, com si es tractés de vasos comunicants, l'entitat anirà abonant part del seu pressupost paral·lelament a les contribucions dels ciutadans que donin suport als projectes, de manera progressiva, fins que esgotin el pressupost.

Així, les dues fonts de finançament (la ciutadania i l'entitat *matcher*), queden vinculades durant tota la campanya de micromecenatge de cada projecte i creen un efecte multiplicador (*match*). És a dir, si una persona dona *X* diners a un projecte específic, l'entitat *matcher*, segons la seva fórmula escollida, aportarà també una xifra determinada de diners. El *matchfunding* maximitza l'«efecte multiplicador»: la quantitat de diners proporcionada pels ciutadans contribuïdors augmenta considerablement quan hi ha suport institucional, en una mitjana d'un 180%, i com més diners hi aporta l'entitat, més possibilitats té el projecte d'acomplir-se. De fet, el percentatge de projectes finançats amb èxit augmenta fins al 90%, un 20% més que la ràtio de campanyes reeixides a Goteo fora de convocatòries de *matchfunding* (70%).

QUÈ N'HEM APRÈS?

Encara hi ha noves maneres de trobar finançament alternatiu combinant eines com el micromecenatge, la capacitat i l'acompanyament i els fons pressupostaris socials que entitats privades o públiques (cooperatives, fundacions, institucions públiques, empreses privades...) volen aportar a noves iniciatives socials que tenen suport de la societat.

4. REPERCUSSIÓ I APLICABILITAT A L'AMB

Les administracions locals disposen de diverses potestats i competències que poden posar al servei de l'economia cooperativa, social i solidària per promoure-la als seus territoris.

Algunes eines a l'abast dels ajuntaments són:

- Fiscalitat: exempcions o bonificacions per a les entitats relacionades amb l'ECSS.
- Compra pública responsable, utilització de la capacitat de compra de l'entitat local per afavorir les pràctiques d'ECSS.
- Subvencions: atorgament d'ajuts a les entitats d'ECSS.
- Potestat reglamentària que es pot orientar al foment de les pràctiques d'ECSS. Per exemple, en l'elaboració d'una instrucció per a la introducció de clàusules socials en els processos de licitació pública.

- Convenis de col·laboració, capacitat de l'administració local per arribar a acords amb els ens relacionats amb l'ECSS.
- Potestat sobre el patrimoni municipal. L'administració local pot explotar el patrimoni propi (en especial, el patrimoni públic de sòl i habitatge), mitjançant negocis jurídics que poden articular-se a través de pràctiques d'ECSS.
- Promoció econòmica: foment de l'emprenedoria social i enfortiment de l'ECSS al municipi.

En aquest context, l'AMB es posiciona com un organisme catalitzador i promotor de l'economia social dins de l'àmbit metropolità a través d'una línia d'ajuts a projectes d'ECSS, un mapa d'experiències i subvencions als plans d'empresa d'emprenedors en l'ECSS.

REFERÈNCIES

Ajuntament de Barcelona (2016). *Pla d'Impuls de l'Economia Social i Solidària 2016-2019* (PIESS).

Culleré Córdoba, R.; Canals Miquel, J. M. (2016). *Estructura empresarial de la demarcació de Barcelona*. Diputació de Barcelona.

Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. *Estadístiques*. Recurs en línia: <http://justicia.gencat.cat/ca/departament/Estadistiques> [accés 30/03/2020]

Corrons, A. (coord.); Espelt, R.; Fuster, M. (2017). *Economia social i solidària a l'àrea metropolitana de Barcelona: contextualització i situació actual*. AMB.

Garcia-Chueca, E.; Fernández de Losada, A. (2020). *Pilar Europeo de Derechos Sociales. El papel de las áreas metropolitanas europeas en materia social*. CIDOB briefings.

Martínez González, J.L. (2010). *Diagnosi del teixit empresarial d'economia cooperativa de Mataró*. IMPEM, Ajuntament de Mataró.

Martínez González, J.L. (2019): «La governança», a Eloi Serrano i Robles (coord.), *Introducció a l'economia i l'empresa social*, Icaria Editorial, Barcelona.

Martínez Martín, M. A. (dir.); Castro Núñez, R. B.; Santero Sánchez, R.; Diego, P. de (2020). *Análisis del impacto socioeconómico de los valores y principios de la economía social en España*. CEPES.

Milanovic, B. (2019). *Capitalism, Alone: The Future of the System That Rules the World*. Harvard University Press.

Piketty, T. (2019). *Capital e ideología*. Editorial Planeta.

Coordinació del contingut:

ÀREA DE DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC I SOCIAL DE L'AMB
Barcelona, maig del 2020